

Kunnanhallituksen tehtävät ja niiden tarkoitus

Kunnanhallituksen tehtävänä on vastata kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta sekä huolehtia sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kunnanhallituksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävien ja vastuiden tarkoituksena on varmentaa kunnan toiminnan lainmukaisuutta, tuloksellisuutta, päätösten perusteena olevien tietojen riittävyttä ja luotettavuutta sekä omaisuuden ja voimavarojen turvaamista. Lisäksi kunnanhallituksella on erityinen velvollisuus varmentaa hyvän hallinnon menettelyiden toteutumista. Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset toimielimet, viranhaltijat ja muut esimiehet varmistavat edellä mainittujen asioiden toteutumista. Kunnanhallituksen vastuulle kuuluvan sisäisen valvonnan asianmukainen järjestäminen edellyttää hyvän hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävää ohjeistusta, sen johdonmukaista toimeenpanoa ja puutteisiin reagointia.

Sisäinen tarkastuksen tehtävä osana sisäisen valvonnan järjestämistä

Riippumaton ja objektiivinen sisäinen tarkastus on osa kunnanhallituksen vastuulle kuuluvan asianmukaisen sisäisen valvonnan järjestämistä. Sisäinen tarkastus toimii riippumattomana kunnanhallituksen, konsernijohdon ja ylimmän johdon tukitoimintona arvioimalla objektiivisesti kunnan ja kuntakonsernin hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan järjestämisen asianmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Riippumattomuuden toteutumiseksi sisäisellä tarkastuksella tulisi olla oikeus ja toimintavapaus päättää itsenäisesti tarkastus- ja konsultointitehtävistä sekä niiden kohdentamisesta kuntalain 6 §:n mukaisesti määriteltyyn kunnan toimintaan. Arviointitoiminnallaan sisäinen tarkastus tukee kunnan toiminnan eettisyyden, lainmukaisuuden ja tuloksellisuuden kehittämistä. Sisäinen tarkastus voi myös konsultoida toimintansa riippumattomuuden mahdollistamissa rajoissa kunnan toiminnan johtamisen, valvonnan ja riskienhallinnan kehittämistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Sisäisen tarkastuksen tulee toimia sisäisen tarkastuksen kansainvälisen ammatillisen ohjeistuksen sisältämien eettisten sääntöjen, pääperiaatteiden ja ammattistandardien mukaisesti.

Sisäisen tarkastuksen järjestämistarve

Kuntalaissa ei ole säädetty sisäisestä tarkastuksesta. Kunnanhallituksen tulisi tilivelvollisena toimielimenä järjestää sisäinen tarkastus, mikäli kunnanhallitus ei omin toimenpitein saa riittävää varmuutta ja tietoa sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan menettelyiden asianmukaisuudesta ja tuloksellisuudesta. Tällöin kunnanhallituksella ei ole tehtäviensä ja vastuidensa edellyttämää riittävää varmuutta hallinnon lainmukaisuudesta, toiminnan tuloksellisuudesta, päätösten perusteena olevien tietojen riittävydestä ja luotettavuudesta sekä omaisuuden ja voimavarojen turvaamisesta. Tarve järjestää sisäinen tarkastus voi perustua myös kunnan toiminnan ja kuntakonsernin organisoitumiseen, palveluiden järjestämisen ja tuotantotapoihin sekä johtamisjärjestelmän menettelyihin. Mikäli kunta järjestää palveluita merkittävässä määrin esimerkiksi ostopalveluin, edellyttää toiminnan valvonta systemaattisia sisäisen valvonnan menettelyitä.

Sisäisen tarkastuksen asema, toimivalta ja menettelyt

Sisäisen tarkastuksen järjestämisestä tulisi määrätä kunnan hallintosäännössä. Määräysten tulisi sisältää ainakin sisäisen tarkastuksen tehtävä, asema, tietojensaantioikeus ja raportointimenettelyt. Lisäksi hallintosäännössä on tarpeen todeta, että kunnanhallitus, sen jaosto tai toimikunta hyväksyy sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen. Kirjallisessa toimintaohjeessa tulee määrätä ainakin sisäisen tarkastuksen tarkoituksesta ja tehtävistä, asemasta, tiedonsaantioikeuksista, raportointisuhteista, toimintatavoista ja laadunvarmistuksesta. Hallitus, sen jaosto tai toimikunta ohjaa ja valvoo sisäisen tarkastuksen toimintaa, hyväksyy sen riittävän resursoinnin, strategisen ja vuosisuunnitelman, käsittelee raportoinnin sekä seuraa ja arvioi johtamisen ja hallinnan, riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan sekä konsernivalvonnan asianmukaisuutta ja riittävyttä.

Riippumaton raportointisuhte ja tiedonsaantioikeus

Sisäinen tarkastus tulisi asemoida sen toiminnan riippumattomuuden ja objektiivisuuden turvaamiseksi kunnanhallituksen, sen jaoston tai toimikunnan alaisuuteen, jolloin sisäinen tarkastus raportoi toimintansa tuloksista mainitulle toimielimelle sekä kunnanjohtajalle tai pormestarille. Raportointi monijäseniselle toimielimelle turvaa toiminnan tulosten objektiivista ja riippumatonta käsittelyä sekä sisäisen tarkastuksen toiminnan vaikuttavuutta. Lisäksi on tärkeää, että ko. toimielimen jäsenet ovat riippumattomia ja että heillä on tehtävään riittävä asiantuntemus.

Sisäisellä tarkastuksella tulisi olla oikeus saada salassapitoa koskevien säännösten estämättä kunnan toimintaan kohdistuvien tarkastustehtävien edellyttämät tiedot ja asiakirjat, kuulla tarvittavia henkilöitä sekä toimintavapaus päättää itsenäisesti sisäisen tarkastuksen tehtävistä. Riittävät tietojensaantioikeudet ja oikeus itsenäisesti päättää tarkastuksistaan ja toiminnastaan mahdollistavat sen, että sisäinen tarkastus voi suorittaa tehtävänsä riippumattomasti ja objektiivisesti sekä raportoida tehtäviensä oikeat ja luotettavat tulokset kunnanhallitukselle, sen jaostolle tai toimikunnalle.

Sisäisen tarkastuksen järjestämistavat

Kuntien erilaisuuden takia kuntien tulisi arvioida sisäisen tarkastuksen järjestämisvelvollisuutta sekä sitä, mikä on tuloksellisin sisäisen tarkastuksen järjestämistapa. Kunta voi järjestää sisäisen tarkastuksen omana toimintana, kuntien yhteistoiminnassa yhteisenä virkana, ostopalveluin palveluntuottajalta tai edellä mainittujen yhdistelmänä. Sisäisen tarkastuksen palvelua ei ole riippumattomuuden vaarantumisen vuoksi mahdollista hankkia kunnan tilintarkastusyhteisöltä. Kunnanhallitus vastaa sisäisen tarkastuksen järjestämisestä hyväksytyin toimintasäännön mukaisesti järjestämisen tavasta riippumatta.